

odsjek

povijest

Međunarodni znanstveni skup

150 godina Odsjeka za povijest

-

150 godina nastave i istraživanja povijesti
na Filozofskom fakultetu
Sveučilišta u Zagrebu

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Ivana Lučića 3

Četvrtak i petak, 28. i 29. studenog 2024.

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za povijest

Zavod za hrvatsku povijest

Centar za inovativne studije Filozofskog fakulteta

150 godina Odsjeka za povijest
—
150 godina nastave i istraživanja povijesti
na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu

Nakladnik
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za povijest
FF press

Za nakladnika
prof. dr. sc. Domagoj Tončinić

Urednici
Damir Agičić
Zrinka Nikolić Jakus
Filip Šimetin Šegvić
Ivica Šute

Tehnički urednik
Boris Bui

Računalni slog i oblikovanje naslovnice
Boris Bui

Tisak i uvez
Studio Moderna d.o.o., Zagreb

Zagreb, studeni 2024.
ISBN 978-953-379-214-9

150 godina Odsjeka za povijest

PROGRAM RADA

SAŽECI IZLAGANJA

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Zagreb, 2024.

Programsko-organizacijski i pripremni odbor

prof. dr. sc. Damir Agičić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za povijest
Katedra za svjetsku povijest novog vijeka

izv. prof. dr. sc. Tomislav Galović

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za povijest
Katedra za pomoćne povijesne znanosti i metodologiju historije

prof. dr. sc. Zrinka Nikolić Jakus

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za povijest
Katedra za hrvatsku povijest

prof. dr. sc. Boris Olujć

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za povijest
Katedra za staru povijest

prof. dr. sc. Hrvoje Petrić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za povijest
Katedra za povijest Sredozemlja, Srednje i Jugoistočne Europe

doc. dr. sc. Filip Šimetin Šegvić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za povijest
Katedra za povijest Sredozemlja, Srednje i Jugoistočne Europe

prof. dr. sc. Ivica Šute

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za povijest
Katedra za hrvatsku povijest
Pročelnik Odsjeka

PREDGOVOR

Kada je 5. siječnja 1874. zakonsku osnovu „ob ustrojstvu sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu“ sankcionirao car i kralj Franjo Josip I., a 13. siječnja ban Ivan Mažuranić u Hrvatskom saboru proglasio prihvaćanje tog zakona, uspostavljeno je moderno Sveučilište u Zagrebu. Bio je to vrhunac višestoljetnih nastojanja da se organizira takva ustanova na hrvatskome prostoru.

Time započinje i prava povijest visokoškolske nastave povijesti. Prvim kraljevskim javnim redovitim profesorom hrvatske povijesti imenovan je 27. travnja 1874. Matija Mesić (1826. – 1878.), koji je ujedno bio i prvi rektor Sveučilišta.

Do danas je ukupno 110 nastavnika, u raznim statusima i zvanjima, sudjelovalo u procesu obrazovanja različitih generacija povjesničara. Pritom je u sklopu „Filozofsko-historijskog odjela“, kasnije „Historijskog seminara“ te konačno, od 1961. godine, „Odsjeka za povijest“ Filozofskog fakulteta djelovao čitav niz istaknutih stručnjaka koji su povijesnu znanost svojim predavanjima, radom na seminarima, pisanjem, idejama i javnim djelovanjem konstantno mijenjali. Odsjek je u stoljeće i pol dugoj vlastitoj povijesti bio i ostao čvrsto čvorišno mjesto hrvatske historiografije, kao i važna točka povezivanja sa suvremenim trendovima srednjoeuropske, općeeuropske i svjetske historiografije.

Odsjek za povijest organizira povodom 150. obljetnice nekoliko događanja, od kojih je središnje međunarodni znanstveni skup u studenom. Pozivamo sve zainteresirane da prate skup koji će se održavati 28. i 29. studenog 2024. na našem fakultetu. Osim znanstvenog dijela skupa, pripremljena je svečana dodjela zahvalnica umirovljenim profesorima koji su bili članovi Odsjeka za povijest. U ukupno dva sveska *Radova Zavoda za hrvatsku povijest* će se osim toga objaviti detaljniji prilozi nastali na temelju izlaganja sa znanstvenog skupa.

Zagreb, 20. studenog 2024.

prof. dr. sc. Damir Agičić
prof. dr. sc. Zrinka Nikolić Jakus
doc. dr. sc. Filip Šimetin Šegvić

Međunarodni znanstveni skup

150 godina Odsjeka za povijest /
150 godina nastave i istraživanja povijesti
na Filozofskom fakultetu
Sveučilišta u Zagrebu

PROGRAM RADA

Četvrtak, 28. studenoga 2024., s početkom u 9.30 sati
(Filozofski fakultet, Ivana Lučića 3, 10 000 Zagreb, dvorana D 7)

09.30-11.00 Poseban program otvaranja skupa

10.40-11.00 Ludwig Steindorff (Kiel)

*Historiografija kao sveučilišni predmet u Zagrebu od 1874.
– ponos Monarhije i nacije*

Stanka: 11.00-11.10

I. sjednica (predsjedava: Ivica Šute), dvorana D 7 | 11.10-12.00

11.10-11.20 Isao Koshimura (Tokio)

*My Collaboration with Historians from the History Department of the Faculty
of Humanities and Social Sciences in Zagreb*

11.20-11.30 Arnold Suppan (Beč)

Moja sjećanja na hrvatske povjesničare i povjesničarke

11.30-11.40 Marijan Premović (Nikšić)

*Suradnja s Odsjekom za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu – čast i
nastavno-znanstveni privilegij*

11.40-11.50 Boris Golec (Ljubljana)
Iskustvo suradnje s Odsjekom za povijest

11.50-12.00 Marinko Marić (Dubrovnik)
Dubrovački studiji povijesti i njihova suradnja s Filozofskim fakultetom i Sveučilištem u Zagrebu

Stanka 12.00-12.15

**II. sjednica (predsjedava Bruna Kuntić-Makvić), dvorana D 7 |
12.15-13.30**

12.15-12.30 Neven Budak (Zagreb)
Kontinuitet (i diskontinuiteti?) na Odsjeku za povijest zagrebačkog Filozofskog fakulteta

12.30-12.45 Karlo Andlar (Zagreb)
Profesori povijesti na zagrebačkom Filozofskom fakultetu i njihov studij u Beču tijekom dugog 19. stoljeća

12.45-13.00 Zvezdana Sikirić Assouline (Zagreb)
Poveznice francuske i hrvatske historiografije u djelovanju nastavnika Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu

13.00-13.15 Trpimir Vedriš (Zagreb)
„Zagrebački đaci u Budimpešti“: Odsjek za srednjovjekovne studije Srednjoeuropskog sveučilišta i hrvatska medievistika (1993. – 2023.)

Rasprava 13.15-13.30

Stanka za ručak 13.30- 14.45

**III. sjednica (predsjedava Neven Budak), Vijećnica fakulteta |
14.45-16.00**

14.45-15.00 Zrinka Nikolić Jakus / Ida Ograjšek Gorenjak (Zagreb)
Ženska povijest Odsjeka za povijest

15.00-15.15 Bruna Kuntić-Makvić (Zagreb)
Odsjek za povijest i unutarnja interdisciplinarnost u nastavi na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu

15.15.-15.30 Tomislav Galović (Zagreb)

FF press i Odsjek za povijest/Zavod za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu: plodna suradnja na polju hrvatske historiografije

15.30-15.45 Damir Agičić (Zagreb)

Doktorski studij Moderna i suvremena povijest u europskom i svjetskom kontekstu (2006. – 2024.)

Rasprava 15.45-16.00

Stanka 16.00-16.15

**IV. sjednica (predsjedava Tomislav Galović), Vijećnica fakulteta |
16.15-17.45**

16.15-16.30 Silvija Pisk (Zagreb)

Odsječki muzičari: glazbena djelatnost profesora Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu

16.30-16.45 Marko Kolić (Zagreb)

Miroslav Brandt i Mirjana Gross – nesuđeni liječnici koji su postali vrhunski povjesničari

16.45-17.00 Bruno Šagi (Zagreb)

Između politike i studiranja: djelovanje H(P/R)SS-a na zagrebačkom sveučilištu u međuratnom razdoblju

17.00-17.15 Tomislav Brandolica (Zagreb)

Povjesničari u Savezu komunista Hrvatske 1967. – 1990.

17.15-17.30 Ivica Prlander (Zagreb)

Kako je Odsjek za povijest krojió povjesnicu Republike Dubrovačke u skutima hrvatske povijesti

Rasprava 17.30-17.45

Stanka 17.45-18.00

**V. sjednica (predsjedava Damir Agičić), Vijećnica fakulteta |
18.00-19.00**

18.00-18.15 Branimir Janković (Zagreb)

Odsjek za povijest u tranziciji 1990-ih

18.15-18.30 Tvrtko Jakovina (Zagreb)

Od studenta do profesora globalne povijesti

18.30-18.45 Filip Bačurin (Zagreb)

Pro tempore: usmeno-povijesno istraživanje

Rasprava 18.45-19.00

Večernji program, od 19.00 sati

(Filozofski fakultet, Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb, dvorana D 6)

Promocija 18. broja studentskog časopisa *Pro tempore*

Govore Ivica Šute (pročelnik Odsjeka za povijest),
Branimir Janković, Filip Šimetin Šegvić i
glavni urednik časopisa Marko Zidarić

Petak, 29. studenoga 2024., s početkom u 8.00 sati

(Filozofski fakultet, Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb)

**VI. sjednica (predsjedava Zvezdana Sikirić Assouline), Vijećnica
fakulteta | 8.00-9.00**

08.00-08.15 Ana Solter (Zagreb)

Stvaranje Historičke zbirke u okviru Arheološkog odjela Narodnog muzeja

08.15-08.30 Inga Vilogorac Brčić (Zagreb)

Petar Selem (1936. – 2015.)

08.30-08.45 Filip Budić (Zagreb)

*Modul stare povijesti na Diplomskom studiju povijesti od akademske godine
2008./9. do 2022./3.*

Rasprava: 8.45-9.00

Stanka 9.00-9.15

VII. sjednica (predsjedava Inga Vilogorac Brčić), Vijećnica fakulteta
| **9.15-10.15**

9.15-9.30 Vukašin Zorić (Beograd)

*Zagrebački đak, beogradski profesor – historiografsko delovanje Viktora Novaka
1924. – 1941.*

9.30-9.45 Bojan Đorđević (Beograd)

Zagrebačke godine Jorja Tadića

9.45-10.00 Amer Maslo / Ajdin Muhedinović (Sarajevo)

Pisma Hamdije Kreševljakovića Josipu Matasoviću: prilozi za biografije

Rasprava 10.00-10.15

VIII. sjednica (predsjedava Filip Šimetin Šegvić), Vijećnica fakulteta
| **10.15-11.45**

10.15-10.30 Ivana Cvijović Javorina (Zagreb)

Trostruka cenzura Rudolfa Horvata

10.30-10.45 Goran Hutinec (Zagreb)

Sudbina povjesničara i muzealca dr. Držislava Švoba

10.45-11.00 Velimir Veselinović (Zagreb)

Profesor Grga Novak kao rektor Sveučilišta u Zagrebu 1946./1947.

11.00-11.15 Martin Previšić (Zagreb)

Jaroslav Šidak u dosjeu UDBE

11.15-11.30 Igor Vranić (Zagreb)

Disciplinski postupak Mirjane Gross protiv Vase Bogdanova

Rasprava 11.30-11.45

Stanka 11.45-12.00

IX. sjednica (predsjedava Mirjana Matijević Sokol), A 201 |
12.00-13.15

12.00-12.15 Tihana Luetić (Zagreb)

Učiteljski ispiti završenih studenata povijesti s Mudroslovnog fakulteta Kr. sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu (1874. – 1914.)

12.15-12.30 Stela Kos (Zagreb)

Povijest Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu kroz izložbenu djelatnost Zbirke za povijest Knjižnice Filozofskog fakulteta u Zagrebu

12.30-12.45 Mladen Tomorad (Zagreb)

Kompjutorski laboratorij Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu

12.45-13.00 Tomislav Galović / Maja Tabak Demo (Zagreb)

„Pomoćne“ ili „Temeljne“ povijesne znanosti: utemeljenje, razvoj i perspektive pomoćnih povijesnih znanosti na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu

Rasprava 13.00-13.15

Stanka 13.15-14.30

X. sjednica (predsjedava Hrvoje Petrić), Vijećnica fakulteta |
14.30-15.30

14.30-14.45 Ivo Goldstein (Zagreb)

Odsjek za povijest u 80-ima 20. stoljeća

14.45-15.00 Borislav Grgin (Zagreb)

Studirati povijest u sumrak socijalizma: Odsjek za povijest FFZG, 1984. – 1989.

15.00-15.15 Mirjana Matijević Sokol (Zagreb)

Moji profesori Nada Klaić, Tomislav Raukar, Jakov Stipišić

15.15-15.30 Tonija Andrić (Zagreb)

Društvena i ekonomska povijest u djelima akademika Tomislava Raukara

Rasprava 15.15-15.30

XI. sjednica (predsjedava Borislav Grgin), Vijećnica fakulteta |
15.30-17.15

15.30-15.45 Filip Šimetin Šegvić (Zagreb)

Vaso Bogdanov i Jaroslav Šidak – znanstveni antipodi i Katedra za povijest naroda Jugoslavije

15.45-16.00 Hrvoje Petrić (Zagreb)

Katedra za povijest naroda Jugoslavije (SFRJ)/Katedra za povijest Srednje i Jugoistočne Europe Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu od kasnih 60-ih godina 20. stoljeća do prvog desetljeća 21. stoljeća

16.00-16.15 Željko Holjevac / Ivica Šute (Zagreb)

Odsjek za povijest i srednjoeuropske teme: neki primjeri

16.15-16.30 Marko Šarić (Zagreb)

Katedra za povijest Srednje i Jugoistočne Europe u vrijeme prof. dr. sc. Drage Roksandića

16.30-16.45 Vjeran Kursar (Zagreb)

Prapočeci osmanističkih istraživanja u hrvatskoj historiografiji

16.45-17.00 Kornelija Jurin Starčević (Zagreb)

Povijest osmanskih tema i osmanistike na Odsjeku za povijest

Rasprava 17.00-17.15

Stanka 17.15-17.30

XII. sjednica (predsjedava Željko Holjevac), Vijećnica fakulteta |
17.30-18.45

17:30-17.45 Wollfy Krašić (Zagreb)

Istraživački počeci Božene Vranješ Šoljan – „Dojmovi iz razgovora s našim radnicima privremeno zaposlenim u zemljama Zapadne Evrope“

17.45-18.00 Tomislav Brandolica / Hrvoje Petrić (Zagreb)

Malo dobrih ljudi: ekonomska historija na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu

18.00-18.15 Adrijan Štivić (Zagreb)

Liberalizam kao intelektualnohistorijska tema - problemi i prilike

18.15-18.30: Tijana Vokal (Zagreb)

Historiografija o nacionalnom pitanju – pristupi, modeli i metode

Rasprava 18.30-18.45

18.45-19.00 Završna rasprava

(predsjedavaju Zrinka Nikolić Jakus i Ivica Šute)

Večernji program, od 19.00

(Filozofski fakultet, Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb, dvorana D 5)

Okrugli stol „Časopisi studenata povijesti u Hrvatskoj“

Govore Krste Gašperov (glavni urednik časopisa Rostra), Šimun Lovrović (urednik časopisa Rostra), Lara Frangen (glavna urednica časopisa Epulon), Ruben Prstec i Matija Pudić (urednici časopisa Pro tempore), Suzana Simon (bivša glavna urednica časopisa Lucius)

Moderator: Marija Bišćan

SAŽECI IZLAGANJA

Damir Agičić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za povijest

dagicic@m.ffzg.hr

Doktorski studij *Moderna i suvremena povijest u europskom i svjetskom kontekstu* (2006. – 2024.)

U radu će se prikazati postanak doktorskog studija moderne i suvremene povijesti Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i promjene u njegovu izvođenju od 2006. kada je započela nastava, a dat će se i osnovni podaci o doktorandima i njihovim temama te obranjenim disertacijama, kao i o voditeljima te nastavniciima tog studija. U prvim je generacijama bilo i po tridesetak studenata, a njihov se broj smanjivao – najmanji broj upisanih u jednoj akademskoj godini pao je na samo tri. U nastavi na studiju sudjeluju/sudjelovali su svi nastavnici moderne i suvremene povijesti s Odsjeka za povijest, nekolicina stalnih vanjskih suradnika, kao i velik broj gostujućih nastavnika. Mentorstva obavljaju uglavnom nastavnici s Odsjeka.

Karlo Andlar

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

kandlar@m.ffzg.hr

Profesori povijesti na zagrebačkom Filozofskom fakultetu i njihov studij u Beču tijekom dugog 19. stoljeća

Počeci studija povijesti u na Sveučilištu u Zagrebu obilježeni su snažnim utjecajem austrijske historiografije i metodike poučavanja. To posebice dolazi do izražaja kada se promatraju ondašnji profesori Filozofskog fakulteta, od kojih su mnogi svoje studentske dane djelomično ili u potpunosti proveli u prijestolnici Austro-Ugarske Monarhije, tj. na Sveučilištu u Beču. U razdoblju dugog 19. stoljeća u Zagrebu je na Odsjeku za povijest predavalo ukupno trinaestero profesora s ovakvim iskustvom studiranja. Među njima se ističu Tadija Smičiklas, Vjekoslav Klaić, Ferdo Šišić i drugi. Ovaj rad istražuje spomenuti as-

pekt njihova akademskog obrazovanja te ujedno nastoji pružiti kolektivnu analizu procesa studiranja povijesti na bečkom sveučilištu u to doba. Pritom je poseban naglasak stavljen na sadržaj predavanja i seminarskih vježbi, ali isto tako i na profesore koji su izvodili nastavu. Usto se istraživanje dotiče dodatnih studijskih aktivnosti kao i rigoroza koje su neki od ovih trinaestero povjesničara polagali upravo u Beču. Primarni je cilj objasniti kako je obrazovanje u glavnom gradu Monarhije utjecalo na njihove znanstvene interese i na njihovu nastavničku djelatnost na Filozofskom fakultetu u Zagrebu.

izv. prof. dr. sc. Tonija Andrić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu

Odsjek za povijest

tonija@ffst.hr

Društvena i ekonomska povijest u djelima akademika Tomislava Raukara

Povijest europske i svjetske historiografije, pa time i hrvatske, uvelike je obilježena radovima francuskih znanstvenika okupljenih oko časopisa *Annales*. Ovaj prilog razmatra utjecaj nekih francuskih analista na rad jednog od najvažnijih i najpriznatijih hrvatskih medijevista, akademika i sveučilišnog profesora Tomislava Raukara (1933. – 2020.). Njegovi su istraživački pristupi problemima iz područja društvene i ekonomske povijesti te historije srednjovjekovne svakodnevice u mnogome bili nadahnuti radovima Fernanda Braudela i Jacquesa Le Goffa. Stoga će ovaj prilog, na temelju nekih Raukarovih radova, pokušati općenito prikazati refleksiju metoda i teorijskih pristupa francuskih analista u hrvatskoj medijevistici.

Filip Bačurin

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

filip.bacurin999@gmail.com

Pro tempore: usmeno-povijesno istraživanje

Usmena povijest grana je historiografije koja povjesničara usredotočuje na uporabu usmenih svjedočanstava, najčešće putem intervjuiranja pojedinaca kako bi se rekonstruirala prošlost. Pristup intervjuiranja se može činiti vremenski ograničavajući za interese povjesničara, usmjeravajući ga na proučavanje suvremenih razdoblja kada je intervju sa živim i za to sposobnim pojedincima jedino moguć. Ipak, mogućnost direktnog razgovora sa svjedocima prošlosti može povjesničaru bolje prikazati atmosferu događaja ili razdoblja koje istražuje te ga upoznati s detaljima koje neživi materijalni izvori „prešućuju“. Iz potonjeg će se razloga pristupiti usmene povijesti primijeniti na istraživanje razvoja *Pro temporea*, časopisa studenata Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, koji studentima povijesti nudi platformu pomoću koje mogu razvijati svoje akademske vještine objavljivanjem različitih radova, sudjelovanjem na znanstvenim skupovima te radom u redakciji samog časopisa. Valja naglasiti kako se u sklopu obilježavanja 150. godina kontinuiranog studija povijesti na Sveučilištu u Zagrebu paralelno obilježava i 20. godina izlaska samog časopisa. Kako bi istraživanje bilo potpuno, uz intervjuiranje bivših glavnih urednika koristit će se također materijal časopisa i priloga koji su izlazili uz njega te literatura koja je o časopisu objavljena.

Tomislav Brandolica, mag. hist.

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

Znanstveni zavod

prof. dr. sc. Hrvoje Petrić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za povijest

Malo dobrih ljudi: ekonomska historija na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu

Ekonomska historija kao povijesna poddisciplina u dužem trajanju uglavnom nije bila u samom središtu historiografskog interesa i popularnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Uglavnom je ovisila o zainteresiranim nastavnicima koji su bili spremni prošlost analizirati kroz prizmu promjena u materijalnom statusu pojedinaca ili društvenih skupina. Stoga se povijest prisutnosti ekonomske historije na Odsjeku za povijest nužno čita kao povijest napora osoba koje su u novije vrijeme pokušavali izgraditi solidnu mrežu ekonomskih historičara kroz objavljivanje radova ili organiziranje istraživačkih projekata, dok je u starijem periodu povijesti Odsjeka riječ bila ponajviše o svojevrsnim „zanesenjacima“ idejom istraživanja prošlosti ekonomije. U ovom izlaganju dat će se presjek ekonomskohistorijskih doprinosa nastavnika Odsjeka za povijest u dužem trajanju, od njihovih „uopćenih zaključaka“ o ekonomiji s kraja 19. stoljeća do najnovijeg vremena preplitanja ekonomske i ekohistorije i suradnje mnogih drugih bliskih disciplina.

Tomislav Brandolica, mag. hist.

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

Znanstveni zavod

Povjesničari u Savezu komunista Hrvatske 1967. – 1990.

Iako povjesničari nisu uvijek bili u prvim redovima istaknutih društveno-političkih intelektualaca, njihov je značajan broj bio aktivan u redovima Saveza komunista Hrvatske (Komunističke partije Hrvatske) od 1945. godine nadalje. U ovom će se izlaganju obraditi aktiv-

nost hrvatskih povjesničara u forumima i tijelima Saveza komunista Hrvatske od kraja 1960-ih do raspada Saveza komunista 1990. godine, s naglaskom na ličnosti koje su bile povezane s Odsjekom za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Istražit će se njihova svakodnevna politička aktivnost na sjednicama partijskih tijela, kao u slučaju Renea Lovrenčića koji je bio član Predsjedništva Centralnog komiteta SKH u mandatu 1978. do 1982. Također, analizirat će se prisutnost povjesničara u svijetu idejno-teorijskog rada, odnosno njihovo sudjelovanje u intelektualnim debatama o pitanjima iz domene historiografije koje su organizirane u Centru za idejno-teorijski rad CK SKH i u sklopu djelovanja redakcije časopisa *Naše teme*. Na kraju će se u izlaganju iznijeti zapažanja o korisnosti povijesnog argumentiranja i pristupanja problemima za praktičnu politiku u samoupravnom socijalističkom sustavu i društveno-političkim organizacijama.

prof. dr. sc. Neven Budak
neven.budak@gmail.com

Kontinuitet (i diskontinuiteti?) na Odsjeku za povijest zagrebačkog Filozofskog fakulteta

Tijekom 150 godina Odsjek za povijest je prolazio kroz nekoliko burnih političkih razdoblja u kojima su se mijenjale političke vlasti i tendencije. Paralelno s time, euro-američka je historiografija također prolazila razne mijene od kojih su se neke doticale povjesničara okupljenih na Odsjeku, a neke su prolazile mimo njih. Ovaj se prilog bavi utjecajem tih vanjskih činitelja na kontinuitete i diskontinuitete koji su se na Odsjeku odražavali kroz kadrovska, nastavna i istraživačka pitanja.

dr. sc. Filip Budić, asistent

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za povijest

fbudic@m.ffzg.hr

Modul stare povijesti na Diplomskom studiju povijesti od akademske godine 2008./9. do 2022./3.

Planirajući studij povijesti po bolonjskom sustavu, Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu odlučio se za model po kojem će studenti na preddiplomskoj razini svladavati gradivo svih povijesnih grana, dok će se na diplomskoj razini moći opredijeliti za modul iz grane svojega užeg interesa (jednopedmetni istraživački smjer), odnosno kombinirati program jednopedmetnog nastavnčkog smjera s modificiranim granskim modulom istraživačkog smjera. Za granu stare povijesti formiran je modul s kolegijima iz sedam predmeta struke: Povijesti Starog istoka, Povijesti Grčke i Rima, Stare povijesti hrvatskih zemalja, Praktikum stare povijesti, Teorijskih pristupa i paradigmi u historiografiji stare povijesti, Historijske antropologije staroga svijeta i Društvenih grupa u starom svijetu i antičke prozopografije. Posljednja generacija moći će se na taj program upisati u akad. g. 2026/7, kao devetnaesta redom. Kad njezinim pripadnicima istekne rok za obranu diplomskih radova, moći će se ocijeniti ukupan akademski doprinos diplomskog modula stare povijesti. U ovoj prilici rezimiramo desetpostodni udio toga studijskog programa u stoljeće i pol dugoj povjesničarskoj praksi na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Uzimajući u obzir različite prilagodbe koje je tijekom petnaest godina pretrpjela polazna shema, u tom su razdoblju 88 kandidata polazila modul stare povijesti. Došli su s različitim preddiplomskim studija i s različitim predznanjem. Većina je ustrajala u odabranom studiju, neki su iz različitih razloga otpali.

Na početku diplomskog studija pitali smo pristupnike koja ih problematika iz grane stare povijesti zanima. Teme koje su odabrali za diplomske radove pokazuju kako su se njihovi interesi razvili tijekom diplomskog studija. Iz usporedbe željenih i obranjenih tema vidi se omjer studentskog interesa za povijest Starog istoka, Grčke i Rima i staru povijest hrvatskih zemalja. Jasna je intencija studijskog progra-

ma promicati teme koje će diplomand moći obrađivati kombinirajući staru povijest hrvatskih zemalja i svjetsku povijest.

Dostupni podaci o nastavku akademskog obrazovanja, o znanstvenoistraživačkom radu i zaposlenju diplomiranih polaznika modula stare povijesti također pridonose da se procijeni uspjeh studijskog programa.

dr. sc. Ivana Cvijović Javorina

III. gimnazija Zagreb

ivana_cvijovic@yahoo.de

Trostruka cenzura Rudolfa Horvata

Hrvatski povjesničar i političar Rudolf Horvat (1873. – 1947.) kratko je vrijeme bio i profesor povijesti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (1944.). Njegov plodan intelektualni i kulturni život gasi se 1947. godine, kada umire u bijedi, bez političkih i građanskih prava. U ljeto 1945. izveden je pred Sud za zaštitu nacionalne časti zbog svoga historiografskog i publicističkog djelovanja, no to nije bio prvi put da su Horvatovi radovi postali metom cenzure. U izlaganju će se dati osvrt na zabranu njegovih radova 1933., 1942. i 1945. godine. Posebna će se pozornost posvetiti recepciji njegove knjige Hrvatska na mučilištu (1942.), koja se – kako je to 1998. naglasio Hrvoje Matković – ističe među brojnim Horvatovim knjigama „ne samo svojim sadržajem, nego i svojom sudbinom“.

prof. dr. sc. Bojan Đorđević

Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu

Katedra za bibliotekarstvo i informatiku

bojan.djordjevic@ikum.org.rs

Zagrebačke godine Jorja Tadića

U radu se razmatra historiografski i kulturnohistorijski diskurs studija i istraživačkih radova Jorja Tadića (1899. – 1969.), s posebnim osvrtom na godine provedene na Filozofskom fakultetu u Zagrebu.

Fokus je, također, na njegovim stavovima o dubrovačkoj književnosti, historiji i kulturi. Rad je zasnovan na arhivskoj građi, a napose na ostavštini Jorja Tadića u Narodnoj biblioteci Srbije.

izv. prof. dr. sc. Tomislav Galović

Filozofski fakultet sveučilišta u zagrebu

Odsjek za povijest

tgalovic@m.ffzg.hr

Maja Tabak Demo, asistentica

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za povijest

mtabak@m.ffzg.hr

**„Pomoćne“ ili „Temeljne“ povijesne znanosti: utemeljenje, razvoj
i perspektive pomoćnih povijesnih znanosti na Filozofskome
fakultetu Sveučilišta u Zagrebu**

Od samih početaka hrvatske historiografije skupina znanosti i(li) disciplina koje se zajednički definiraju kao pomoćne povijesne znanosti (njem. *Historische Hilfswissenschaften*) ima važnu ulogu te dugu i bogatu tradiciju. S obzirom na činjenicu da rečene discipline čine nezaobilazan korpus znanja i vještina neophodnih svakom istraživaču minulih vremena – napose starog, srednjeg i ranoga novog vijeka – opravdano je dovesti u pitanje prikladnost pridjevka „pomoćne“ unutar njihova ustaljenog naziva. O tome jesu li iz perspektive današnjih povjesničara ove discipline s obzirom na svoju funkciju „pomoćne“ ili radije „temeljne“ (njem. *Historische Grundwissenschaften*), govorit će se u izlaganju. Osim toga, istraživanje će biti posvećeno i pregledu povijesti današnje Katedre za pomoćne povijesne znanosti i metodologiju historije Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu: od samih začetaka održavanja nastave iz područja ovih disciplina na koncu 19. stoljeća i formalno-pravnog utemeljenja stolice/katedre 1908. godine, preko njezina razvoja tijekom prošloga stoljeća, do najnovijih vremena.

izv. prof. dr. sc. Tomislav Galović
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za povijest
tgalovic@m.ffzg.hr

**FF press i Odsjek za povijest/Zavod za hrvatsku povijest
Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu: plodna suradnja
na polju hrvatske historiografije**

Iako je izdavačka djelatnost Odsjeka za povijest i Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i njegovih nastavnika puno starija od akademske godine 2001./2002. kada je utemeljena fakultetska izdavačka služba pod imenom FF press, u izlaganju ćemo tematizirati upravo zadnja dva desetljeća, tj. plodnu odsječku/zavodsku suradnju s FF pressom na polju hrvatske historiografije od 2002. do 2024. godine. Cilj osnivanja FF pressa bio je ujedinjavanje cjelokupnoga fakultetskog izdavaštva, a time i olakšavanja pristupa znanju akumuliranom i ostvarenom na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. U svemu tome povezanost FF pressa i Odsjeka za povijest/Zavoda za hrvatsku povijest mnogostruka je – tim više što je službeno prva publikacija objavljena u FF pressu bila upravo priručnik istaknutog hrvatskog povjesničara, dugogodišnjeg profesora hrvatske srednjovjekovne povijesti na Odsjeku za povijest akademika Tomislava Raukara *Seljak i plemić hrvatskoga srednjovjekovlja* (2002.). Bio je to ujedno i prvi svezak u tada novopokrenutom nizu »Udžbenici i priručnici« kao odgovor na nastavne potrebe za sveučilišnim priručnicima. Suradnja je kroz iduće godine obogaćena brojnim izdanjima knjiga, zbornika i dakako časopisa *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest* Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (koji kontinuirano izlazi još od 1971. godine). U drugoj godini djelovanja FF pressa publicirana je i drugi priručnik T. Raukara *Srednjovjekovne ekonomije i hrvatska društva* (2003.), kao i priručnik *Hrvati, hrvatske zemlje i Bizant* Ive Goldsteina (2003.), a nakon toga *Rumunjske zemlje u srednjem i ranom novom vijeku* Borislava Grgina (2006.). FF press je bio i sunakladnik *Leksikona Hrvatskog nacionalnog odbora za povijesne znanosti* (2004.) i brojnih drugih izdanja. Posebna suradnja FF press-a ostvarena je s projektom „Triplex Confinium“, a potom s Centrom za komparativnohistorijske i inter-

kulturne studije pri Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu („Biblioteka Desničini susreti“, „Dijalog s povodom“, „Colloquia“, i dr.). Tu su i nizovi: *Internationales kulturhistorisches Symposium Mogersdorf*, *Hrvatski državni sabor 1848.*, *ROMIS – Religionum Orientalium monumenta et inscriptiones Salonitani* i *ROMIC – Religionum Orientalium monumenta et inscriptiones ex Croatia*, *Znakovi i riječi – Signa et litterae*, i dr. Tu je i niz zbornika koji su nastali kao rezultat održanih znanstvenih skupova ili projekata kao i brojne autorske monografije od kojih ističemo kao svojevrsni kuriozitet knjigu koja je izazvala veliku pozornost i pažnju čitalačke publike te u vrlo kratkom vremenu doživjela čak tri izdanja – *Kibici „Purgera“. Fenomen „Građanski“ i njegovi kibici: između masovne zabave, strasti i svjetonazora u međuratnome Zagrebu* (2022.), a autorski je potpisuje profesor Odsjeka za povijest Ivica Šute. FF press je nakladnik i cijelog niza zbornikâ u čast zaslužnih profesora i znanstvenika (*Festschrift*), ali i spomenicâ preminulim profesorima. Koncem 2018. godine pokrenuta je i platforma za objavljivanje digitalnih izdanja Filozofskog fakulteta u otvorenom pristupu pod nazivom FF Open Press, a udio historiografskih naslova je vrlo primjetan. Od svojih začetaka pa do danas FF press je prošao nakladničku transformaciju od malog nakladnika pa sve do renomirane izdavačke kuće koja godišnje objavi više od pedeset naslova od znanstvenih knjiga i zbornika do periodičkih publikacija i drugih prigodnih izdanja. Suradnja nastavnika Odsjeka za povijest/Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu s FF pressom u tom procesu zauzima istaknuto mjesto, a ostvareni rezultati krupan prinos razvoju hrvatske historiografije.

prof. dr. sc. Ivo Goldstein
igoldste@m.ffzg.hr

Odsjek za povijest u osamdesetim godinama 20. stoljeća

U posljednjem desetljeću postojanja socijalističke Jugoslavije na Odsjeku za povijest događale su se promjene koje su se reflektirale na širem historiografskom i društvenom planu. Bila je to tada, a i ostala je do danas, središnja i najvažnija koncentracija historičara u Hrvat-

skoj, iako su iz nje tih godina otišla četiri imena koja su obilježila povijest hrvatske historiografije u proteklim desetljećima – preminuli su Jaroslav Šidak i Nada Klaić, otišli su u mirovinu Mirjana Gross i Mate Suić. Gross i Suić tih su godina napisali neke i danas temeljne knjige hrvatske historiografije (*Počeci moderne Hrvatske*, 1985; *Antički grad na istočnom Jadranu*, 1980). Čvrsto se držeći postulata znanstvene historiografije, članovi odsjeka ne samo da su odolijevali naletima povijesnog revizionizma, nego su mu se, ponajprije kroz tekstove i knjige Ljube Bobana, i dosljedno suprotstavljali (*Kontroverze iz povijesti Jugoslavije I-III*, 1987-1990).

prof. dr. sc. Boris Golec

ZRC SAZU

Ljubljana

Iskustvo suradnje s Odsjekom za povijest

Moja suradnja s Odsjekom za povijest zagrebačkog Filozofskog fakulteta doista je skromna i sporadična, no, u najširem smislu ona je ujedno i dugotrajna, uzme li se u obzir da sam odsjek prvi puta posjetio još kao student prije tri i pol desetljeća. Uoči raspada bivše države susretao sam se sa zagrebačkim kolegama studentima povijesti na Filozofijadama, a devedesetih godina i sa profesorima na svakogodišnjim znanstvenim susretima Mogersdorf. Polovicom devedesetih kao postdiplomski student zahvaljujući profesoru Ivanu Kampušu u *Historijskom zborniku* objavio sam svoj prvi znanstveni rad u inozemstvu i na nematerinskom jeziku. O izravnoj suradnji s odsjekom mogu govoriti od 2003. kada sam se odazvao pozivu na znanstveni skup u okviru međunarodnog istraživačkog projekta *Triplex Confinium*. Od te godine traje i moje poznanstvo s profesorom Hrvojem Petrićem, onda još znanstvenim novakom, koji me zadnja dva desetljeća neprekidno uključivao u rad znanstvenih časopisa u Hrvatskoj kao autora, recenzenta i člana uredničkih vijeća. Usto kolega Petrić recenzirao je moju monografiju o ranonovovjekovnoj nedovršenoj kroatizaciji rubnih slovenskih pokrajina (2012.) koja je uvelike upravo zahvaljujući njemu poslije prijevoda na engleski (2017.) doživjela i hrvatsko izdanje

(2018.). Na njegov sam poziv 2019. djelovao na Odsjeku za povijest kao gostujući istraživač i profesor, povremeno držeći predavanja u dva kolegija diplomskog studija. Za vrijeme četveromjesečnog boravka u Zagrebu stekao sam niz vrlo dragocjenih iskustava, poglavito pedagoških hospitiranjem na predavanjima, obranama diplomskih i magistrarskih radova.

prof. dr. sc. Borislav Grgin

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za povijest

bgrgin@m.ffzg.hr

Studirati povijest u sumrak socijalizma: Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu 1984. – 1989.

U usmenom izlaganju esejskoga tipa koje ću u takvoj formi uobličiti i za objavljivanje, prikazat ću osobno viđenje svoga studiranja, kolega studenata i profesora odsjeka, kao i studentski život na fakultetu i u gradu tih godina. Osim toga, koliko su se, kako i na koje sve načine na nas reflektirale ondašnje društvene prilike, zbivanja i burne promjene koje su se postupno sve više naslućivale. Bez pretenzija na dublji, analitički uvid, želio bih pružiti vlastito viđenje, naravno iz današnje perspektive. Mislim da je ovakav tip izlaganja također koristan na obljetničkom skupu te da bi mogao zainteresirati slušateljstvo.

doc. dr. sc. Goran Hutinec

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za povijest

ghutinec@m.ffzg.hr

Sudbina povjesničara i muzealca dr. Držislava Švoba

Sudbina povjesničara i muzealca dr. Držislava Švoba arhetipski je primjer tragedije intelektualaca zahvaćenih vihorom Drugog svjetskog rata. Svojim je radom, osobito prikupljanjem knjiga i povijesno

ili umjetnički značajnih predmeta i njihovim premještanjem iz ratom zahvaćenih područja u sigurnije muzeje riskirao slobodu i život, jedva se spasivši iz talijanskog zatočeništva 1942. godine. Ni dvije godine kasnije ponovno je zatočen, pod optužbama da je davao priloge za Narodnu pomoć, vjerojatno senzibiliziran iskustvom svog mlađeg brata Tvrtka koji je neko vrijeme proveo u zatvoru kao komunist. Prvotna smrtna presuda Držislavu Švobu izrečena na prijekom sudu ipak je nakon intervencija brojnih uglednih javnih ličnosti preinačena u doživotnu robiju, koju je počeo izdržavati u Lepoglavi. Posljednji put se svojoj obitelji javio početkom proljeća 1945. godine, uoči likvidacije lepoglavskog logora koju nije preživio.

prof. dr. sc. Tvrtko Jakovina

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za povijest

tjakovin@m.ffzg.hr

Od studenta do profesora globalne povijesti

U svom ću izlaganju pokušati prikazati dio povijesti Odsjeka za povijest kako sam ga ja doživio i dijelom stvarao kroz vlastitu karijeru i vlastiti razvoj. Sve je započelo osnivanjem Međunarodne udruge studenata povijesti i njezine podružnice u Hrvatskoj, ISHA-Zagreb 1994., a traje sve do danas, kada predajem kolegije iz globalne povijesti (koju smo nekada zvali opća). Uvijek mi se činilo da je spas za sve male organizme, znanosti, fakultete ulazak što više „svijeta“ u naše učionice, predavaonice, konferencije, studentske razmjene. Smatram da je logičan i jasan put od prve studentske konferencije u Utrechtu 1994. do nastave *Svjetske povijesti nakon 1945.*, koji će nakon reforme studija koji je u tijeku, obuhvaćati vrijeme do 2024. godine.

izv. prof. dr. sc. Branimir Janković
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za povijest
bjankovi@ffzg.unizg.hr

Odsjek za povijest u tranziciji 1990-ih

Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu prošao je tijekom svoga postojanja kroz nekoliko tranzicija. Pritom se osobito ističu one koje su uz promjene država i sistema ujedno obilježene ratovima: Prvim svjetskim ratom (1914. – 1918.), Drugim svjetskim ratom (1941. – 1945.) i Domovinskim ratom (1991. – 1995.), odnosno (post)jugoslavenskim ratovima 1990-ih. I dok su prva dva prijelomna perioda u povijesti Odsjeka izazvala određenu – premda još uvijek nedovoljnu – istraživačku pozornost, vrijeme je za historiografsko hvatanje u koštac i s potonjim periodom. Jesu li korjenite promjene s konca 1980-ih i početka 1990-ih bile jednako toliko dramatične i u povijesti Odsjeka za povijest – primjerice kada je riječ o novim nastavnim i znanstveno-istraživačkim orijentacijama, (re)pozicioniranjima nastavnika i društveno-političkim mijenama u statusu matične institucije – ili se prije radi o određenim kontinuitetima u diskontinuitetima? Jedan od izazova je kako na to pitanje odgovoriti dovoljno izbalansirano i kritički, posebice u kontekstu obilježavanja velikih odsječkih obljetnica – poput stopedesete godišnjice 2024. godine – koje tendiraju izmicanju takvoj vrsti (samo)kritičkog govora. Izazov je i kako postaviti povijest Odsjeka za povijest u kontekst cjeline hrvatske historiografije čiji je neodvojivi dio – budući da je povijest Odsjeka ujedno povijest nekih od središnjih tokova hrvatske historiografije – ali i nastojati nadići kako monoinstitucionalne tako i nacionalne granice u kojima ga se uobičajeno promatra.

izv. prof. dr. sc. Kornelija Jurin Starčević

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za povijest

kjstarce@ffzg.unizg.hr

Povijest osmanskih tema i osmanistike na Odsjeku za povijest

U radu se daje pregled prošlosti i sadašnjosti znanstveno-nastavnoga rada na istraživanju i predavanju tema iz povijesti osmansko - hrvatskih odnosa i povijesti Osmanskog Carstva, od prvih tema koje su u okviru Povijesnog odjela Mudroslovnog fakulteta obrađivali sveučilišni profesori poput Tadije Smičiklase, Vjekoslav Klaića, Ferde Šišića, Rudolfa Horvata i Josipa Matasović do razvoja moderne osmanistike na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta, koju je utemeljio Nenad Moačanin početkom 90-ih godina 20. stoljeća. Teme iz povijesti Osmanskog Carstva obrađivale su se (i obrađuju se) u okviru nacionalne, regionalne i opće (svjetske) povijesti, unutar obveznih i izbornih predmeta koji su se u kronološkom smislu bavili (bave se) kasnosrednjovjekovnom i ranonovovjekovnom poviješću te poviješću 19. i 20. stoljeća. Rad nadalje predstavlja pregled razvitka hrvatskih osmanističkih studija, od prvih sporadičnih pokušaja i rubne obrade osmansko-hrvatskih povijesnih veza i dodira do sustavnog bavljenja osmanskim temama, uključujući pregled znanstveno-stručnih knjiga i članaka koje su izdali profesori Odsjeka za povijest, znanstvenih projekata, međunarodnih konferencija i okruglih stolova, diplomskih radova diplomanata i doktorskih disertacija postdiplomanata. U radu se također analiziraju koncepcije, pristupi i diskursi u obradi osmanskih tema na Odsjeku za povijest. Stoga ovaj rad predstavlja prilog povijesti Odsjeka za povijest.

prof. dr. sc. Isao Koshimura, professor emeritus
Tokyo Zokei University

My Collaboration with Historians from the History Department of the Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb

Previously, I conducted research at the Faculty of Political Science at the University of Zagreb. However, to adequately explain the major transformations of the 1990s, I felt a need for a more in-depth, long-term analysis of society rather than a focus solely on politics. This led me to begin collaborative research with Professor Drago Rokсандić. Additionally, with the cooperation of Professor Hrvoje Petrić, I published papers on socio-economic history.

Marko Kolić
okramcilok@gmail.com

Miroslav Brandt i Mirjana Gross – nesuđeni liječnici koji su postali vrhunski povjesničari

Iako su u široj javnosti ostali zapamćeni kao značajni povjesničari i sveučilišni nastavnici Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Miroslav Brandt i Mirjana Gross prvotno su u akademski svijet ušli kao studenti medicine. Miroslav Brandt je studij započeo u akademskoj godini 1932/33, a Mirjana Gross u akademskoj godini 1940/41. Međutim, šire društveno-političke okolnosti i Drugi svjetski rat dovele su do toga da su oboje odustali od studija medicine. Glavni cilj izlaganja je na temelju arhivskih dokumenata, sačuvanih sjećanja i dostupne literature, uzevši u obzir tadašnja događanja na fakultetu, Sveučilištu i državi, prikazati studentske dane Miroslava Brandta i Mirjane Gross na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Stela Kos

*Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu
Informacijska služba/Zbirka za povijest
Knjižnica Filozofskog fakulteta
stkos@m.ffzg.hr*

Povijest Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu kroz izložbenu djelatnost Zbirke za povijest Knjižnice Filozofskog fakulteta u Zagrebu

U ovom radu obradit će se izložbena djelatnost grupe kreativnih autora, zaposlenika, studenata i alumna Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu vezanih za Zbirku za povijest u Knjižnici Filozofskog fakulteta.

Nakon obrađivanja knjižne ostavštine profesorice Mirjane Gross 2018./2019. velika količina privatnih fotografija, pisama i raznih osobnih memorabilija profesorice Gross koje su ispadale iz njenih knjiga ispričala je priču o izvanrednom životnom putu profesorice. Ideja o širenju te priče nametnula se sama od sebe te je uz potporu Odsjeka za povijest napravljena izložba Mirjana Gross, povjesničarka posebnog kova, koja je polučila znatan uspjeh te ostala u trajnom postavu u Dvorani Mirjane Gross (A-202) i kasnije prerasla u prvu virtualnu izložbu na Filozofskom fakultetu. Nakon te izložbe, što vlastitom inicijativom, što na prijedloge Odsjeka napravljen je niz jednako uspješnih izložaba o povijesti Odsjeka i ljudima koji su tu povijest živjeli i gradili. Tako je 2021. godine u jeku pandemije obilježena velika obljetnica 135. godina postojanja Knjižnice Odsjeka za povijest (današnje Zbirke za povijest) u kojoj se obradio nastanak i razvoj te obimne zbirke knjiga, s naglaskom na prve knjižničare i profesore na Odsjeku, koji su za nju bili zaslužni. Izložba 135 godina Zbirke za povijest također je ostala u stalnom postavu u dvorani A-201, bivšem prostoru Knjižnice. Nakon toga, na inicijativu članova Odsjeka, prigodnom je izložbom obilježeno i 50 godina djelovanja Zavoda za hrvatsku povijest, Zavod za hrvatsku povijest 1971-2021. Krajem 2023. godine uz potporu Rektorata Sveučilišta, Filozofskog fakulteta i Odsjeka krenulo se u obilježavanje 150 godina modernog Sveučilišta u Zagrebu, Filozofskog fakulteta i Odsjeka za povijest kao jednog od najstarijih

odsjeka, kroz prisjećanje na prvog rektora i prvog profesora hrvatske povijesti, Matiju Mesića Ususret 150. godišnjici – Matija Mesić, prvi rektor Sveučilišta u Zagrebu.

doc. dr. sc. Wolfy Krašić

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za demografiju i hrvatsko iseljenišvo

wkkrasic@fhs.hr

Istraživački počeci Božene Vranješ-Šoljan – „Dojmovi iz razgovora s našim radnicima privremeno zaposlenim u zemljama Zapadne Evrope“

Istražujući različite oblike međuodnosa hrvatskih političkih emigranata te pojedinaca, skupina i institucija u Hrvatskoj za vrijeme postojanja nacionalno-liberalnog pokreta popularno nazvanog Hrvatskog proljeće, autor priloga među ostalim intervjuirao je 2015. godine Boženu Vranješ-Šoljan, tada redovitu profesoricu na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Naime, ona je netom nakon završetka studija, početkom travnja 1970. godine, zaposlena kao asistent u Zavodu za migracije i narodnosti. Profesorica Vranješ-Šoljan svjedočila je o snažnijem istraživačkom interesu spomenute institucije za hrvatsko iseljenišvo, pa čak i umjereni dio hrvatske političke emigracije, koji je bio posljedica reformne politike koja je predstavljena na Desetoj sjednici Centralnog komiteta Saveza komunista Hrvatske početkom 1970. godine. Pored toga, opisala je kako je s organizatorima i izvođačima glazbene priredbe „Zvuci rodnog kraja“ obišla radne migrante iz Jugoslavije u Zapadnoj Europi, tzv. gastarbajtere. Na temelju brojnih razgovora s potonjima napisala je izvještaj, koji je i javno objavljen u časopisu Tlo – tjedni list omladine. Tekst je sa znatnom dozom kritike oslikavao odnos jugoslavenskih komunističkih vlasti prema radnim migrantima, posebno Hrvatima. Tako je jugoslavenski konzul u Austriji zatražio od ravnatelja Zavoda Nikole Žica da na neki način kazni svoju zaposlenicu, što potonji ipak nije učinio. Istražujući pak fenomen radne migracije iz Socijalističke Republike Hrvatske (SRH) u Zapadnu Europu, autor priloga pronašao je originalni izvje-

štaj koji je napisala Vranješ-Šoljan – „Dojmovi iz razgovora s našim radnicima privremeno zaposlenim u zemljama Zapadne Evrope“. Izvještaj se nalazi u Hrvatskom državnom arhivu, u fondu Savjeta za odnose s inozemstvom Izvršnog vijeća Sabora Socijalističke Republike Hrvatske.

U izlaganju, a još više u prilogu u časopisu, autor će analizirati spomenuti izvještaj te ga usporediti s relevantnim dokumentima različitih institucija SRH koji govore o fenomenu radne migracije. Cilj istraživanja jest ocijeniti u kojoj se mjeri podaci koje je Vranješ-Šoljan navela u svojem izvještaju, kao i svjedočenja radnih migranata s kojima je razgovarala podudaraju s podacima i zaključcima iz sličnih dokumenata te znanstvenih istraživanja. Pri tome će se problematizirati nadprosječna zastupljenost Hrvata kao nacije te stanovništva SRH u populaciji radnih migranata, motivi za odlazak na tzv. privremeni rad te razlozi za njegovo pretvaranje u trajni ostanak u inozemstvu. Također, obradite će se položaj radnih migranata u državama zapadne Europe te posebno odnos jugoslavenskih diplomatskih predstavništava i organizacija za društveno okupljanje (tzv. jugoslavenski klubovi) prema hrvatskim radnim migrantima. U potonjem kontekstu pozornost će se posvetiti ulozi institucija Katoličke crkve iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine koje su osnivane u zapadnoj Europi s ciljem djelovanja među radnim migrantima katoličke vjeroispovijesti. Spomenuti izvještaj analizirat će se i u kontekstu nove, reformske politike dijela hrvatskog komunističkog vodstva, kojemu je cilj bio zaustaviti daljnju masovnu migraciju iz SRH te potaknuti na trajni povratak barem jedan dio radnih migranata.

prof. dr. sc. Bruna Kuntić-Makvić

brunakm@yahoo.com

Odsjek za povijest i unutarnja interdisciplinarnost u nastavi na
Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu

U sastavljanju novoga nastavnog plana i programa koji se provodi od akad. g. 2024./25. nastojalo se oblikovati studijske programe u kojima će svojom specijalističkom ponudom sudjelovati nastavnici

više različitih fakultetskih sastavnica. Koliko je takvih kombinacija naposljetku ušlo u program i koliko će biti uspješne, te kakvi će se problemi tek pokazati kad se podaci o njima budu morali podvrgnuti digitalnim modelima za praćenje nastave na Filozofskom fakultetu, stvar su budućnosti.

Prošlost Odsjeka za povijest, pokazuje, međutim, da Filozofski fakultet ima dugu tradiciju međuodsječke nastavne suradnje i da je ta suradnja bila vrhunska. Ne mislimo ovdje na nekadašnju grupu „općih i zajedničkih“ predmeta, gdje su odsjeci za hrvatski jezik i književnost, klasičnu filologiju, žive strane jezike, pedagogiju, psihologiju i sociologiju osiguravali nastavu namjenskih kolegija za cijelu studentsku populaciju, već na uži krug povijesnih znanosti i klasične filologije. U dugim programskim razdobljima gotovo je svaki od odgovarajućih odsjeka zahtijevao od svojih studenata da slušaju i polažu stanovite kolegije iz programa jednoga ili više ostalih. Arheolozi su, primjerice, morali slušati povijest staroga vijeka i hrvatsku srednjovjekovnu povijest. Cijele generacije arheologa pamte kao svoje nastavnike Matu Suića i Nadu Klaić, pa zatim njihove nasljednike. Akademik Grga Novak pak podjednako zauzima mjesto u povijesti oba odsjeka. Petar Selem osiguravao je nastavu povijesti umjetnosti staroga vijeka na Odsjeku za povijest umjetnosti. Studenti klasične filologije najprije su morali slušati staru povijest, a zatim im se stavljalno na izbor hoće li slušati nju, ili odgovarajuće kolegije iz povijesti filozofije. Nastavnici s Odsjeka za klasičnu filologiju predavali su studentima povijesti latinski jezik.

Velika je prednost ove uzajamnosti bila što su studenti dobivali uvid u interpretativne modele i načine istraživanja drugih struka. Mana, koja je jačala usporedno s napretkom specijalizacije znanstvenih polja i grana, bila je u tome što je kolegij tempiran da razvije specifične vještine jedne znanstvene discipline sadržavao sve više toga što slušačima druge matične struke nije bilo neophodno. Itekako su postojale zamisli da se razviju namjenski kolegiji prilagođeni polaznicima drugih struka, no mogle su se ostvariti samo u zadanim satničkim okvirima nastavnika i studenata.

Proces redukcije studija tijekom zadnje trećine 20. st. suzio je te okvire. Odsjeci su pokazali snažnu tendenciju da odustanu od međuodsječke suradnje. Time su u satnici osiguravali prostor da njihovi vla-

stiti članovi s odgovarajućom kvalifikacijom popune svoje nastavne norme. Svojevrsno „zatvaranje“ odsjekâ nije uvjetovano samo time, a svakako je proturječno deklariranoj težnji za interdisciplinarnošću i naškodilo je kakvoći studijske ponude cijeloga Fakulteta. Obveza da se na srednjoškolski način fiksiraju silabi kolegija nije sama po sebi loša. Loše je što se silabi mogu ažurirati i prilagođavati samo dugom i zahtjevnom procedurom koja nema veze s akademskom slobodom, upravo je sprečava u njezinoj najvišoj kvaliteti: u ažurnom spoju istraživanja i nastave.

Odabrani primjeri iz povijesti nastave na Odsjeku za povijest pokazuju da su se neka postignuća kojima sada navodno težimo zapravo već ostvarivala na tada primjeren način. Nadati se da će to uspjeti i ubuduće, u novim programskim uvjetima.

dr. sc. Vjeran Kursar, izv. prof.

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

vkursar@m.ffzg.hr

Prapočeci osmanističkih istraživanja u hrvatskoj historiografiji

Počeci osmanističkih istraživanja u hrvatskoj historiografiji mogu se locirati još u predmodernom vremenu, puno prije početka institucionalnog bavljenja historiografijom na ovom prostoru, odnosno osnivanja zagrebačkog sveučilišta. Prvi historiografi koji su pisali svoje radove koristeći osmanske izvore mogu se naći u redovima bosanskih franjevačkih kroničara u 18. stoljeću, poput Bonaventure Benića, koji osmanske izvore u prijevodu pa i transliteraciji svrstava uz bok izvorima zapadnoeuropskog i kršćanskog porijekla. Političko-historijske studije i analize prilika u Osmanskom Carstvu za diplomatske potrebe izrađivali su i dubrovački konzuli u Istanbulu poput Luce Barce i Luce Chirica, u svojoj sekundarnoj ulozi dragomana-tumača i savjetnika britanske i ruske ambasade krajem 17. i u prvoj polovini 18. stoljeća. Kao islamolog, osmanist i arabist istakao se još jedan diplomat, austrijski dragoman na službi u Zagrebu, Franz von Dombay, koji je nekoliko svojih djela objavio upravo u Zagrebu krajem 18. i početkom 19. stoljeća.

U moderno doba osmanskom tematikom na temelju osmansko-turskih izvora plodnosno se bavio, između ostalih svojih interesa, i Ćiro Truhelka, povjesničar i arheolog te kustos i direktor Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine u Sarajevu, a kasnije profesor na Filozofskom fakultetu u Skoplju. Preteča suvremene osmanistike u Hrvatskoj bio je Aleksej Olesnicki, nekadašnji ruski tumač za orijentalne jezike, a po izbijanju Oktobarske revolucije emigrant koji je na prijedlog čuvenog njemačkog osmanista Franza Babingera došao u Zagreb da vodi Orijentalnu zbirku JAZU (HAZU). Kao voditelj Orijentalne zbirke Olesnicki se izuzetno istakao na prikupljanju islamsko-orijentalnih, osmansko-turskih, perzijskih i arapskih izvora, čime je pozicionirao Zagreb kao važnu istraživačku lokaciju za osmaniste i islamologe. Olesnicki je bio autor niza važnih povijesnih studija, u čemu mu, što se tiče hrvatske osmanističke historiografije, pripada pionirska uloga. Godine 1937. počinje izvoditi nastavu na novoosnovanom lektoratu za turski jezik na Filozofskom fakultetu, gdje je, uz nastavu jezika, izvodio i predavanja iz osmansko-turske diplomatike i paleografije, kao i analize osmanskih i perzijskih kronika. Njegova tragična smrt u jeku Drugog svjetskog rata 1943. godine značila je pedesetogodišnju stanku u institucionalnom razvoju osmanistike na Filozofskom fakultetu, sve do osnivanja Katedre za turkologiju, na inicijativu člana Odsjeka za povijest, prof. Nenada Moačanina, čime su čvrsti temelji ove historiografske grane bili osigurani.

dr. sc. Tihana Luetić

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti

Odsjek za povijesne znanosti

Zavoda za povijesne i društvene znanosti u Zagrebu

Učiteljski ispiti završenih studenata povijesti s Mudroslovnog fakulteta Kr. sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu (1874.-1914.)

Studenti Filozofskog (tadašnjeg Mudroslovnog) fakulteta nakon stjecanja apsolutorija, studij su završavali polaganjem strogih ispita (rigoroza) i/ili polaganjem učiteljskog ispita za učitelje srednjih škola (gimnazija i realki). Polaganje učiteljskog ispita bilo je regulirano Pro-

pisom o ispitivanju kandidata za gimnazijalno učiteljstvo u Hrvatskoj i Slavoniji a ispitna skupina predmeta povijest i geografija, kao jedna od skupina predmeta iz kojih se polagao ispit za učiteljsko osposobljenje, ustanovljena je već prvim Propisom o ispitivanju kandidata za gimnazijalno učiteljstvo iz 1877. i nije se mijenjala do kraja ovog perioda. Od 414 zagrebačkih studenata povijesti upisanih u razdoblju od 1874. do 1914., njih 141 polagalo je ispit za učiteljsko osposobljenje predavanja predmeta povijesti i geografije u gimnazijama i realkama. U ovom radu prikazat će slika prvih domaćih završenih učitelja povijesti, koji su studij odslušali na Mudroslovnom fakultetu u Zagrebu i položili učiteljski ispit pred kr. ispitnim povjerenstvom u Zagrebu. Osim brojčanog okvira i nekih kvantitativnih pokazatelja, nastojat će se detaljnije pojasniti sustav organiziranja učiteljskog ispita, način polaganja i uspjeh kandidata na ispitima, teme završnih radova, kao i neke specifičnosti i zanimljive epizode iz pojedinih studentskih dosjea koji se u kontinuitetu čuvaju u fondu Filozofski fakultet u Zagrebu. Ispitna komisija za polaganje stručnih ispita za zvanje profesora srednjih škola u Hrvatskom državnom arhivu. Radu će se pridodati i popis prvih osposobljenih učitelja povijesti s Mudroslovnog fakulteta u Zagrebu iz spomenutog razdoblja.

Amer Maslo, MA

Univerzitet u Sarajevu

Orijentalni institut

amermaslo9@gmail.com

Ajdin Muhedinović, MA

Univerzitet u Sarajevu

Institut za historiju

ajdinmuhedinovic@gmail.com

**Pisma Hamdije Kreševljakovića Josipu Matasoviću:
prilozi za biografije**

U prvoj polovini 20. stoljeća primjetan je visok stepen suradnje između hrvatskih intelektualaca i muslimanskih intelektualaca iz Bosne i Hercegovine. Na ovom mjestu će pažnja biti posvećena pred-

stavljanju odnosa Hamdije Kreševljakovića, bosanskohercegovačkog historičara i akademika JAZU/HAZU u Zagrebu, i Josipa Matasovića, hrvatskog historičara i univerzitetskog profesora u Skoplju i Zagrebu. Riječ je o historičarima koji su surađivali kroz čitave njihove karijere, a o tome svjedoči i njihova višedecenijska razmjena pisama. Kreševljaković je bio i aktivan suradnik Matasovićevog časopisa Narodna starina, a sam Matasović je imao značajan utjecaj na razvoj karijere Hamdije Kreševljakovića u onom dijelu koji se odnosi izbor tema kojima se Kreševljaković uglavnom bavio. Centralno mjesto u ovom radu pripada analizi i prezentaciji podataka iz mnogobrojnih pisama Hamdije Kreševljakovića upućenih Josipu Matasoviću, te će ova pisma kroz nekoliko ključnih segmenata biti predstavljena na ovome mjestu s ciljem da se ponude nova saznanja i prilozi za biografije aktera koji se nalaze u fokusu istraživanja. Pisma se čuvaju u okviru Matasovićeve zaostavštine pohranjene u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu, a obuhvataju vremenski raspon od 1918. do 1954. godine.

dr. sc. dr. h. c. Mirjana Matijević Sokol, professor emeritus
m.matijevic.sokol@gmail.com

Moji profesori Nada Klaić, Tomislav Raukar, Jakov Stipišić

U ovom izlaganju prisjećam se svojih profesora, istaknutih medijevista koji su imali veliki utjecaj na moje formiranje kao znanstvenice i kasnije profesorice koja je usmjerena na istraživanja srednjovjekovne povijesti i svladavanje vještina rada na povijesnim vrelima.

Kao asistentica zaposlena u Zavodu za povijesne znanosti HAZU (tada JAZU) 1977. godine upisala sam Poslijediplomski studij povijesti na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta uz uvjet polaganja diferencijalnih ispita, jer sam diplomirala arheologiju i latinski jezik.

Nada Klaić kao mentorica magistarskog rada imala je veliki utjecaj na definiranje temelja moga istraživačkog „putovanja“. Na istom pravcu kao mentor doktorskog rada bio mi je Tomislav Raukar. U svladavanju paleografije, diplomatike, kronologije, egdotike vodio me Jakov Stipišić. J. Stipišića doživljavam kao svog mentora na radnom mjestu, ali je on bio i vanjski suradnik na Odsjeku za povijest i bio je kao predavač uključen i u poslijediplomski studij.

Tri izuzetna znanstvenika i stručnjaka, ali i tri osobe koje su se odlikovale toplim pristupom svojim studentima i kasnijim kolegama u svakom smislu su utjecale na mene, na moj znanstveni, akademski i ljudski pristup na profesionalnom putu.

prof. dr. sc. Zrinka Nikolić Jakus

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu

Odsjek za povijest

znikolic@m.ffzg.hr

doc. dr. sc. Ida Ograjšek Gorenjak

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu

Odsjek za povijest

iograjse@m.ffzg.hr

Ženska povijest Odsjeka za povijest

Ženska povijest kao zasebna grana povijesti nastaje sedamdesetih godina 20. stoljeća. Krojila se i smišljala u radovima zapadnih povjesničarki i temeljila na interdisciplinarnosti, metodologiji i teoretskim alatima socijalne povijesti i naravno feminističkoj kritici znanosti. Tijekom sljedećih godina nova su saznanja našla put do većine zapadnih sveučilišta te su se poučavala na izbornim ili obaveznim predmetima ženskih, rodnih ili povijesnih studija. No interes i potraga za ženama u povijesti je mnogo starija. Već za vrijeme prvog vala feminizma postojali su naponi da se odgovori na pitanje kako su žene sudjelovale, doprinosile ili doživljavale povijesne procese, ali su se oni najčešće publicirali kao zabavno-poučno štivo. Tek rijetko su predstavljali rezultate profesionalne historiografije kao recimo knjiga *Žena kao sila* u povijesti Mary Ritter Beard i još rjeđe dospijevali u obrazovne kurikule. Jedna od prvih kolegija o povijesti žena je osmislila Alma Luts na Radcliff Colegu davne 1952. godine.

U Hrvatskoj prvi tekstovi o ženama u povijesti nastaju još krajem 19. i početkom 20. stoljeća, a pišu ih naravno žene. One su najčešće za svoje vrijeme natprosječno obrazovane i angažirane žene, ali amaterke u historiografskim vodama. Ipak, nerijetko su imale pomoć ili čak poticaj od strane tadašnjih etabliranih povjesničara.

Prvi profesionalni tekstovi o temama iz ženske povijesti kod nas potekli su iz pera sociologinje i etnologinje Lydije Sklevicky. Njezin magisterij i nedovršen doktorat otvorili su put razvoja ženske povijesti u Hrvatskoj da bi bili naprasno prekinuti preranom smrću. U narednom desetljeću obilježenom ratom i tranzicijom, ženska povijest ostala je u zapećku. Dok je na Zapadu prodirala u sveučilišne kurikulume, kod nas se tek najavljivala kroz povremene tekstove i analize Mirjane Gross ili Zdenke Janeković Römer. Prvi izborni kolegiji iz ženske povijesti pokreću se tek početkom 21. stoljeća i od tada možemo pratiti porast broja kolegija koji primarno ili djelomice nude sadržaje iz ženske povijesti, ali i obranjenih diplomskih radova, magisterija ili doktorata na temu povijesti žena.

U izlaganju će se prikazati prisustvo ženske povijesti na Odsjeku za povijest od malo poznatih skretanja u „ženske teme“ od strane povjesničara kao što su Vjekoslav Klaić ili Tadija Smičiklas preko današnje široke ponude nastave iz ove historiografske grane do pokretanja rodni studija u kojima sudjeluju i nastavnice Odsjeka za povijest. Zanima nas kakav je status ženske povijesti u ponudi naših studija, ali i u historiografiji uopće, njezina zastupljenost u diplomskim radovima na Odsjeku za povijest te prodiranje saznanja ženske povijesti i u temeljne kolegije pregleda hrvatske, regionalne i svjetske povijesti.

prof. dr. sc. Hrvoje Petrić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za povijest

Katedra za povijest naroda Jugoslavije (SFRJ)/Katedra za povijest Srednje i Jugoistočne Europe Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu od kasnih 60-ih godina 20. stoljeća do prvog desetljeća 21. stoljeća

U ovom izlaganju dat će se presjek djelatnosti Katedre povijest naroda Jugoslavije (SFRJ)/Katedra za povijest Srednje i Jugoistočne Europe Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i doprinosa njenih nastavnika od kraja 60-ih do početka 90-ih godina. Istraživani period se poklapa s vremenom kada je šef (predstojnik) katedre bio Ljubo Boban od 15. prosinca 1967. do 16. lipnja 1993. On

je unutar katedre razvio niz inovativnih nastavnih sadržaja vezanih za povijest Jugoslavije. Iako je istraživački bio usmjeren na probleme hrvatske povijesti u međuratnom razdoblju i vremenu Drugog svjetskog rata, pokazivao je u radovima vladanje stranim izvorima (naročito britanskim) te odlično poznavanje konteksta Srednje i Jugoistočne Europe. U istraživanom periodu na katedri je djelovao niz istaknutih povjesničara. Ljubiša Doklešić se isprva bavio makedonskom poviješću, da bi kasnije proširio nastavno djelovanje, ponajviše na povijest južnoslavenskih naroda pod osmanskom vlašću i onih koji su se oslobodili od osmanske vlasti u 19. stoljeću. Povijest južnoslavenskih naroda pod habsburškom vlašću predavao je Petar Korunić koji je isprva bio usmjeren na problematiku hrvatsko-slovenskih odnosa, a tijekom vremena posebno se bavio koncepcijama jugoslavizma i nacije te problemom nacionalizma u 19. stoljeću. Uz Ljubu Bobana nastavne sadržaje iz 20. stoljeća predavao je Marijan Matićka, koji se bavio najviše ekonomskim i društvenim aspektima u periodu nakon Drugog svjetskog rata. Ivan Kampuš se uz povijest srednjovjekovne Jugoistočne Europe bavio i ekonomskom historijom srednjeg vijeka, posebno Zagreba u srednjoeuropskom kontekstu. Značajno je pridonio hrvatskom sudjelovanju na Kulturno-povijesnom simpoziju Mengersdorf te time i jačanju suradnje s austrijskim, slovenskim i mađarskim povjesničarima, ali i istraživanju gradišćanskih Hrvata. Isticao se i kao pomoćnik te nasljednik Jaroslava Šidaka na mjestu glavnog urednika Historijskog zbornika. Nastavu iz srednjovjekovne povijesti na katedri je predavao i Ivica Prlander, koji je istraživački ponajviše bio usmjeren na povijest Dubrovnika i njegova najšireg zaleđa u srednjem i ranom novom vijeku. Damir Agičić je od kasnih 80-ih godina 20. stoljeća bio asistent-pripravnik, a kasnije je izvodio nastavu novog vijeka dok su njegova istraživanja bila usmjerena prema povijesti Jugoistočne i Srednje Europe u moderno doba.

dr. sc. Silvija Pisk

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Zbirka za povijest

Knjižnica Filozofskog fakulteta

spisk@m.ffzg.hr

Odsječki muzičari: glazbena djelatnost profesora Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu

Od osnutka Odsjeka za povijest 1874. odsječki profesori mahom su i istaknuti kulturni djelatnici. U ovom će se radu pobliže predstaviti manje poznata glazbena i kulturna djelatnost prvenstveno šest profesora Odsjeka za povijest. Primjerice, svojevremeno rektor Sveučilišta i akademik Vjekoslav Klaić zapamćen je i kao vrsni glazbenik, dirigent, skladatelj te glazbeni radnik te je jedan od najzaslužnijih za osnivanje Muzičke akademije u Zagrebu. Jaroslav Šidak uređivao je, između ostalog i časopis Jugoslavenski muzičar te su mu stečena urednička iskustva poslužila za pokretanje *Historijskog zbornika* i Povijesnog društva Hrvatske (danas Društvo za hrvatsku povjesnicu). U nizu hrvatskih povjesničara i profesora povijesti na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu koji su imali glazbene sklonosti bili su također Viktor Novak i Rudolf Horvat te Tomislav Raukar. Vrsni paleograf i profesor na katedri opće povijesti te svojevremeno čuveni bariton Bogoljub Krnic pjevao je u Hrvatskom narodnom kazalištu u operama. Osim povjesničarskog talenta, profesor, dekan i predsjednik Akademije Gavro Manojlović imao je i vrlo izraženu umjetničku crtu. Pisao je pjesme, humoreske, romane, novele te jednu dramu, jedan scenarij i operetni libreto.

izv. prof. dr. sc. Marijan Premović

Univerzitet Crne Gore

Filozofski fakultet u Nikšiću

Suradnja s Odsjekom za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu – čast i nastavno-znanstveni privilegij

Odsjek za povijest na Filozofskom fakultetu u Zagrebu sa svojim nastavnim i znanstvenim kadrom pruža jedan od najboljih programa povijesti na teritoriju Jugoistočne Europe. To potvrđuje i tradicija po-

vijesne znanosti od 1874. godine, koja nudi raznovrsne specijalizacije, uključujući staru povijest te povijest srednjeg vijeka, ranog novog vijeka kao i modernu i suvremenu povijest. Kao vanjski suradnik, akademske 2022./23. i 2023./24. godine, na predmetu Europske regije i hrvatska povijest u srednjem vijeku stekao sam dodatna pedagoška i akademska znanja. Posebno ističem suradnju s Katedrom za povijest Sredozemlja, Srednje i Jugoistočne Europe, koja je doprinijela mom dubljem profesionalnom razvoju. U izlaganju ću navesti primjere uspostavljene suradnje Odsjeka za povijest u Zagrebu i Studijskog programa za istoriju u Nikšiću (Crna Gora), kao i koje su otvorene mogućnosti za intenzivniju suradnju studenta i profesora u budućnosti.

izv. prof. dr. sc. Martin Previšić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za povijest

Jaroslav Šidak u spisima Udbe

Kao što je poznato, u socijalističkoj Jugoslaviji, što je bio slučaj sa svim lagerskim zemljama, tajna policija imala je važnu ulogu u održavanju režima. Vrlo često u sebi je objedinjavala istražnu, sigurnosnu te sudsku instancu. Uloga kontrole protezala se na cijelo društvo, stvarne i navodne protivnike režima, pa tako i na sveučilišne profesore. Kontrola inteligencije za sistem imala je važan značaj. Ovo izlaganje ima za cilj prikazati nadzor Udbe nad Jaroslavom Šidakom (1903. – 1986.), profesorom Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Udba ga je pratila od kasnih 1940-ih pa aktivno sve do 1975. godine. Budući da ga je režim smatrao „prikrivenim“ nacionalistom povezanim s Čehoslovačkom, interes za njime opravdavan je i unutrašnjim i vanjskopolitičkim rezonima. Ova tema predstavlja doprinos širem problemu tretmana intelektualaca u socijalističkim sustavima te pojačanoj kontroli inteligencije.

doc. dr. sc. Ivica Prlender

ivica.prlender@gmail.com

Kako je Odsjek za povijest krojio povjesnicu Republike Dubrovačke u skutima hrvatske povijesti

Rad nastoji na kritičkom propitivanju znanstvenih pogleda profesora Odsjeka za povijest Sveučilišta u Zagrebu prema Dubrovačkoj Republici te analizira mijene konceptijskih rješenja prilikom uklapanju povijesti dubrovačke države u sinteze hrvatske povjesnice.

Budući da je Odsjek za povijest, u stopedesetogodišnjem kontinuitetu, okupljao vodeće i najutjecajnije hrvatske povjesničare upravo su njihova rješenja presudno oblikovala, pa i oblikuju, znanstvenu recepciju značaja povijesti neovisne i međunarodno priznate države, što ju je, na samom rubu prostora hrvatske povijesti, stvorio i održao jedan dio hrvatskog naroda, u gotovo polumilenijskom trajanju.

izv. prof. dr. sc. Zvezdana Sikirić Assouline

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za povijest

zsikiric@m.ffzg.hr

Poveznice francuske i hrvatske historiografije u djelovanju nastavnika Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Francuska historiografija, dugo jedna od vodećih u svijetu, nije ostala bez odjeka u dugoročnom djelovanju nastavnika Odsjeka za povijest zagrebačkog Filozofskog fakulteta. Dapače, moguće je pronaći tragove utjecaja različitih „škola“, grupacija, metodoloških usmjerenja i pojedinaca koji su utjecali na različite načine. Samo povjesničari oko časopisa *Annales*, kao raznovrsna skupina, dugoročno i u nekoliko valova utječu na odabir tema, metodološke postavke i pristupe te na kraju i način pisanja pojedinih nastavnika Odsjeka za povijest. Od Blocha i Febvrea do Vilara, Arièsa, Lepetita i Burguièrea, francuski su „analisti“ ostavili na različite načine dugoročnog traga. Tome se nadodaju i druge škole promišljanja historije, od marksistički orijen-

tiranih povjesničara (A. Soboul) do poststrukturalista (M. Foucault). U radu se analiziraju poveznice s osnovnim metodološkim pravcima francuskih uzora te ističe sudjelovanje u prevođenju i objavljivanju djela francuske historiografije na hrvatskom jeziku, čime je približena studentima i široj domaćoj intelektualnoj javnosti. Nadalje, pokazuju se veze uspostavljene boravkom i školovanjem niza frankofonih nastavnika Odsjeka za povijest raznih generacija u Francuskoj, napose u Parizu (EHESS), kao i utjecaj tih iskustava u njihovu nastavnom radu, uvođenjem kolegija i radionice. Napokon, veze hrvatske i francuske historiografije prate se i putem analize interesa nastavnika Odsjeka za povijest raznih generacija za obradu francuskih tema i onih koje povezuju hrvatsku i francusku povijest.

dr. sc. Ana Solter

Arheološki muzej u Zagrebu

asolter@amz.hr

Stvaranje Historičke zbirke u okviru Arheološkog odjela Narodnog muzeja

Narodni muzej u Zagrebu početke svog nastanka temelji na prirodoslovnim i arheološkim predmetima, stoga i nije neobično da se prvi osnivaju Arheološki i Prirodoslovni odjeli. Tu zagrebački muzej prati trend u razvoju muzeja koji je bio prisutan na cijelom području Europe tijekom 19. stoljeća. Inicijativa za prikupljanjem bila je potaknuta domoljubljem i općim interesom za znanjem i klasifikacijom znanja, te se vremenom počinje prikupljati umjetnička, etnografska i povijesna građa. Kroz dugu tradiciju zagrebačkog muzeja kustosi su ipak bili arheolozi te je i cijeli pravac rada bio fokusiran na arheološkom sektoru. Kroz ovaj rad želja mi je prikazati kako se u tom okruženju stvarala Historička zbirka.

prof. dr. dr. h. c. Ludwig Steindorff
lsteindorff@oeg.uni-kiel.de

Historiografija kao sveučilišni predmet u Zagrebu od 1874. – ponos Monarhije i nacije

Uređenje katedara za povijest u okviru osnutka Sveučilišta u Zagrebu 1874. uklapa se u opći europski trend profesionalizacije historiografije i izgradnje odgovarajućih ustanova, i doprinos je modernizaciji u interesu postojećeg sustava. Ali sveučilište i profesionalna historiografija služe istovremeno kao važan okvir za razvitak i afirmaciju nacije. U središtu izlaganja i eseja bit će ključni govori u vezi osnutka zagrebačkog sveučilišta i usporedbe s paralelnim razvitkom i unutar Austro-Ugarske Monarhije kao i u Njemačkoj, primjerice u Kielu.

akademik Arnold Suppan, professor emeritus
Austrijska akademija znanosti
Beč

Moja sjećanja na hrvatske povjesničare i povjesničarke

U ovom se izlaganju rezimiraju moji kontakti i sjećanja na hrvatske povjesničare i povjesničarke, počevši od mog prvog dolaska u Zagreb u rujnu 1971., kada se preda mnom odvijao vrhunac „Hrvatskog proljeća“. Od tada pa do danas povezuju me brojna sjećanja na suradnju, djelovanje i pristupe hrvatskih povjesničara i povjesničarki koji su djelovali pri Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

Bruno Šagi
bsagi@m.ffzg.hr

Između politike i studiranja: djelovanje H(P/R)SS-a na zagrebačkom sveučilištu u međuratnom razdoblju

Hrvatska je međuratna povijest dinamična. Ulaskom u novu i slabije razvijenu jugoslavensku državu, od prethodno razvijenije Austro-Ugarske Monarhije, Hrvatska se našla pred novim teškim izazo-

vima u političkom, ali i akademskom svijetu. Tijekom tog razdoblja najjača je politička stranka bila Hrvatska (pučka/republikanska) seljačka stranka sa Stjepanom Radićem kao predsjednikom stranke i „učiteljem“ hrvatskoga naroda. Nažalost, u historiografiji je djelovanje H(P/R)SS-a na zagrebačkom sveučilištu obrađeno vrlo slabo, s tek nekoliko rečenica pri većim historiografskim pregledima ili sintezama. To je vrlo neobično s obzirom da je Stjepan Radić jedno vrijeme bio ministar prosvjete u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca te s obzirom na činjenicu da su na sveučilištu u međuratnom razdoblju djelovale organizacije bliske H(P/R)SS-u kao što su recimo Sveučilišna organizacija H(P/R)SS-a i udruženje „Matija Gubec“. Ovaj rad donosi pregled političkoga djelovanja H(P/R)SS-a na zagrebačkom sveučilištu u međuratnom razdoblju s naglaskom na stavove Stjepana Radića, te organizacija ideološki bliskih njegovoj stranci. Na taj je način prikazan značajan i zaboravljen segment života studenata zagrebačkog sveučilišta, koji su djelovali po „haesesovskim“ načelima ili protiv njih.

doc. dr. sc. Marko Šarić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za povijest

marko.saric2@zg.t-com.hr

Katedra za povijest Srednje i Jugoistočne Europe u vrijeme predstojnika prof. dr. sc. Drage Roksandića

U članku se prikazuje djelovanje Katedre za povijest Srednje i Jugoistočne Europe na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu u razdoblju od 2009. do 2018. kada joj je kao predstojnik na čelu bio prof. dr. sc. Drago Roksandić. Znanstveno-nastavne inovacije na ovoj katedri imale su svoj nagovještaj još na prijelomu stoljeća, kada je profesor Roksandić bio pročelnik Odsjeka za povijest i predstojnik Zavoda za hrvatsku povijest za čiju je onovremenu revitalizaciju i najzastuženiji. Već tada krenulo se s konceptijskim osmišljavanjem i novim pristupom hrvatskoj povijesti u regionalnim kontekstima, ponajprije kroz paradigmu „višegraničja“ koju je u hrvatsku historiografiju uveo upravo profesor Roksandić (Međunarodni projekt Triplex Confinium

od 1996.). Usporedo s time došlo je i do kadrovskog osvježenja pomalo već zapostavljene katedre koja se, u specifičnim okolnostima onoga vremena, našla na udaru kritika koje su dovodile u pitanje regionalni koncept hrvatske povijesti pa i sam opstanak katedre. Na samom početku promatranog razdoblja došlo je do implementacije „bolonjske reforme“ u nastavi srednjovjekovnog, ranonovovjekovnog i modernog razdoblja. Dolazi i do institucionalnog i disciplinarnog umrežavanja (osnivanje Centra za komparativnohistorijske i interkulturalne studije, projekt „Kula Stojana Jankovića“, „Desničini susreti“), koji su kroz regionalnu i međunarodnu suradnju, u punom smislu afirmirali Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

doc. dr. sc. Filip Šimetin Šegvić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za povijest

fsimetin@m.ffzg.hr

Vaso Bogdanov i Jaroslav Šidak – znanstveni antipodi i Katedra za povijest naroda Jugoslavije

Ovo izlaganje prikazuje djelovanje dvojice istaknutih profesora Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu: Vase (Vahida) Bogdanova i Jaroslava Šidaka. Obojica su većinu svojih istraživanja posvetili hrvatskoj povijesti 19. stoljeća, ali su, osim početnog perioda suradnje, vrlo često bili na suprotnim stručnim, akademskim, ali i osobnim stranama. Ovo izlaganje problematizira njihov odnos, utjecaj na istraživanja 19. stoljeća te uvjete pod kojima je pokrenuto formalno osnivanje nove katedre – Katedre za povijest naroda FNRJ je provedeno 19. rujna 1952. godine, odvajanjem od tadašnje Katedre za narodnu povijest. Njenim prvim predstojnikom imenovan je Vaso Bogdanov, koji je još 17. ožujka 1949. izabran za izvanrednog profesora pri Katedri za narodnu povijest, a od zimskog semestra akademske godine 1949/50. drži nastavu iz povijesti naroda FNRJ.

Adrijan Štivić, univ. mag. litt. comp. et univ. mag. hist.

Liberalizam kao intelektualnohistorijska tema – problemi i prilike

U izlaganju se problematizira pristup temi liberalizma kao široke teme u društveno-humanističkim znanostima. Liberalizam je tako shvaćen kao heterogen skup ideja koji evoluirao ovisno o geografskom prostoru te vremenskom razdoblju, a uvelike reformira formalne i neformalne institucije, ekonomske tokove te filozofiju kulture. Upravo zato, polazeći od primata intelektualne historije kao subdiscipline koja se bavi idejama (a koje su preduvjet za društveno djelovanje) te koja neminovno nameće interdisciplinarni pristup, ovo izlaganje fokusira se na mogućnosti koje se hrvatskoj historiografiji otvaraju po pitanju proučavanja liberalizma, ali i naznačuje određene probleme. Tako će se izlaganje konstruirati na temelju 4 cjeline. Prvo se ističe relevantnost teme liberalizma potaknuta geopolitičkim aktualnostima, zatim se ukratko ocrtavaju i dekonstruiraju pitanja razgraničenja disciplinarnih polja kao otegotnog faktora u istraživanjima. U glavnom dijelu daje se pregled recentne literature o liberalizmu te se ukazuje na potencijalne miskoncepcije i nerazumijevanje problematike odnosa kulture i ekonomije u liberalizmu nasuprot (neo)marksizmu, da bi se onda prikazale aktivnosti učinjene povodom 300 godina rođenja Adama Smitha, s posebnim naglaskom na djelatnost samog izlagača – urednika zbornika radova „Liberalizam: teorija i povijest jedne ideje“.

prof. dr. sc. Ivica Šute

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za povijest

isute@m.ffzg.hr

prof. dr. sc. Željko Holjevac

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

zeljko.holjevac@pilar.hr

Odsjek za povijest i srednjoeuropske teme: neki primjeri

Odsjek za povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu uvijek je potrebnu pozornost poklanjao širim kontekstima hrvatske

povijesti pa tako i povijesti Srednje i Jugoistočne Europe. Desetljećima se hrvatskom poviješću moderne epohe u europskom obzoru i regionalnom kontekstu bavio profesor Petar Korunić. U prigodi proslave 150 godina nastave i istraživanja povijesti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu vrijedi valorizirati njegov doprinos historiografiji i nastavi. Osim toga, važne su i pojedine srednjoeuropske inicijative koje su na različite načine bile u vezi s Odsjekom za povijest. Jedna je Međunarodni kulturno-povijesni simpozij Mogersdorf, u kojem sudjeluju hrvatski, slovenski, austrijski i mađarski povjesničari i koji je 2023. održan u Osijeku jubilarni pedeseti put. Druga je Hrvatsko-slovački odbor za humanističke znanosti, koji je ustrojen 2019. pri Ministarstvu znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske i Ministarstvu obrazovanja, znanosti, istraživanja i sporta Slovačke Republike. Odbor koji je proizašao iz konferencija i publikacija u (su)organizaciji Odsjeka za povijest danas izdaje godišnjak *Studia Carpathico-Adriatica*, a među njegovim članovima ima i stručnjaka s radnom adresom na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

izv. prof. dr. sc. Mladen Tomorad

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za povijest

mtomorad@fhs.unizg.hr

Kompjuterski laboratorij Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu

Primjena informacijskih tehnologija na studijima povijesti u Hrvatskoj započela je početkom 21. stoljeća. U njoj primjeni prednjačio je Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu koji je u vrijeme pročelnništva prof. dr. Drage Roksandića (2000. – 2002.) prvi prepoznao važnost primjene IT-a u povijesnim istraživanjima i sveučilišnoj nastavi. U kratkom izlaganju ukratko ću prikazati povijest nastanka (2000. – 2002.) i djelatnost Kompjuterskog laboratorija od siječnja 2002. do mog odlaska s odsjeka (travanj 2011.). Tijekom tog razdoblja obnašao sam dužnost voditelja Kompjuterskog laboratorija te bio uključen u gotovo sve odsječke aktivnosti vezane uz informatizaciju znanstveno-nastavnih procesa.

izv. prof. dr. sc. Trpimir Vedriš
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za povijest
tvedris@gmail.com

**„Zagrebački đaci u Budimpešti“: Odsjek za srednjovjekovne studije
Srednjoeuropskog sveučilišta i hrvatska medievistika
(1993. – 2023.)**

Odsjek za srednjovjekovne studije Srednjoeuropskog sveučilišta (Central European University) privukao je tijekom tridesetak godina svojeg samostalnog postojanja (1993. – 2023.) više desetaka hrvatskih studenata pružajući u sklopu diplomskog i doktorskog programa poticajne i uzbudljive – za posljednje desetljeće 20. i prvo desetljeće 21. st. – mogućnosti studiranja u amerikaniziranom akademskom ambijentu. Interdisciplinarna narav studija omogućila je ne samo priliku za studente vrlo različitog zaleđa i različitih interesa već je u mnogočemu doprinijela i oblikovanju specifičnog pogleda na srednjovjekovlje. Usmjerenost programa na istraživanje i tumačenje srednjovjekovne povijesti srednje i jugoistočne Europe omogućilo je brojnim hrvatskim studentima da teme iz, tradicionalno shvaćene, nacionalne povijesti smjeste u širi regionalni i europski kontekst. To prožimanje koje je program tijekom tri desetljeća nudio svojim studentima oblikovalo je čitavu generaciju (u vrlo rastegnutom značenju) medievista izvršivši povratno snažan, vidljiv i trajan utjecaj na hrvatsku historiografiju. Izlaganje je zamišljeno kao pregled nazočnosti hrvatskih studenata na Odsjeku u Budimpešti, analizu tematskih i metodoloških inovacija koje su oni implantirali u svojem radu (istraživanju i podučavanju) po povratku u Hrvatsku te, konačno, pokušaj prosudbe tri desetljeća utjecaja te američko-mađarske visokoškolske ustanove na hrvatsku historiografiju odnosno medievistiku.

doc. dr. sc. Velimir Veselinović

Sveučilište u Zagrebu

vveselinovic@unizg.hr

Profesor Grga Novak kao rektor Sveučilišta u Zagrebu 1946./1947.

Tijekom 150 godina povijesti modernoga Sveučilišta u Zagrebu Odsjek za povijest Filozofskoga fakulteta dao je pet rektora. Jedan od njih, ujedno i posljednji bio je profesor Grga Novak. Tema izlaganja / rada je djelovanje profesora Novaka na Sveučilištu u Zagrebu s posebnim osvrtom na njegov rektorski mandat ak. god. 1946./1947. Nakon rektorskoga mandata, prema ustaljenom postupku, imenovan je prorektorom sljedeće akademske godine, a bio je i prvi prorektor nakon Drugoga svjetskoga rata, kada Sveučilište mijenja naziv zadržan do danas – Sveučilište u Zagrebu. Za njegova rektorskoga mandata Sveučilište se širi, utemeljen je Ekonomski fakultet i Sveučilište ima deset fakulteta. Izlaganje/rad se temelji na arhivskome gradivu koje je pohranjeno u Rektoratu Sveučilišta u Zagrebu.

doc. dr. sc. Inga Vilogorac Brčić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za povijest

ivbrbic@m.ffzg.hr

Petar Selem (1936. – 2015.)

Petar Selem bio je povjesničar, povjesničar umjetnosti, arheolog, egiptolog, kazališni redatelj, književnik, prevoditelj i političar. Zaposlen je na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu 1964. godine, gdje je bio dugogodišnjim predstojnikom Katedre za staru povijest. Nastavu je izvodio i u sklopu Katedre za povijest umjetnosti staroga vijeka na Odsjeku za povijest umjetnosti te na drugim hrvatskim filozofskim fakultetima i akademijama dramske umjetnosti. Bio je nositelj niza kolegija o povijesti staroga vijeka, umjetnosti starog Istoka te povijesti drame. Njegova je znanstvena karijera bila iznimna; proučavao je orijentalne, napose egipatske, kultove u rimskome svijetu na hrvatskome povijesnom prostoru objavivši niz dragocjenih monografija i znanstvenih članaka. Umjetnik i znanstve-

nik širokih obzora, Petar Selem, brojne je interese spajao u svim aktivnostima i djelima. U izlaganju će biti predstavljen i valoriziran njegov dugogodišnji pedagoški rad te izniman znanstveni doprinos.

Tijana Vokal

tijana.vokal1@gmail.com

Historiografija o nacionalnom pitanju – pristupi, modeli i metode

Razdoblje nakon 1945. godine u historiografiji i srodnim društveno-humanističkim znanostima obilježio je porast broja studija o pitanjima nacije i nacionalizma. Diverzifikacija istraživanja između 1945. i ranih 2000-tih urodila je, stoga, novim pristupima, modelima i metodama. Cilj je ovog istraživanja otkriti kakvo je stanje bilo u hrvatskoj historiografiji, točnije među najistaknutijim istraživačima formiranja hrvatske nacije i nacionalizma u prošlom stoljeću. To su dakako Mirjana Gross, Nikša Stančić i Petar Korunić, redom profesori s Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu (1959. – 1982., 1971. – 2008. i 1971. – 2009.). Njihove studije o hrvatskoj naciji i nacionalizmu sagledane su u kontekstu svojevremenih trendova u studijama nacije i nacionalizma te je naglasak stavljen na njihovu definiciju ključnih koncepata, primijenjene modele formiranja nacije i metode korištene pri istraživanju hrvatskog slučaja.

dr. sc. Igor Vranić

Središnji ured za arhivsku građu

Sveučilište u Zagrebu

ivranic@unizg.hr

Disciplinski postupak Mirjane Gross protiv Vase Bogdanova

Osnovni cilj izlaganja je izložiti disciplinski postupak Mirjane Gross protiv Vase Bogdanova vezano uz mentorstvo na doktoratu. Ova manje poznata epizoda želi potaknuti raspravu o odnosima među povjesničarima te njihovom društvenom utjecaju. Autor će se također osvrnuti na opravdanost kritike u historiografskom smislu upućenu

Mirjani Gross od strane Vase Bogdanova i Jaroslava Šidaka te na imenovanje nove komisije za obranu doktorskoga rada. Autor će svoje izlaganje temeljiti na arhivskoj građi koje se nalazi u Središnjem uredu za arhivsku građu Sveučilišta u Zagrebu.

Vukašin Zorić

Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu

Katedra za savremenu istoriju

vukasinvzoric@gmail.com

Zagrebački đak, beogradski profesor – historiografsko delovanje Viktora Novaka 1924. – 1941.

Povjesničar Viktor Novak (1889. – 1977), pored toga što je studij povijesti završio i doktorat stekao na Sveučilištu u Zagrebu, svoju je profesorsku karijeru započeo upravo na matičnom Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Ipak, 1924. godine prelazi na Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu na kome je predavao narednih 35 godina. Kako je Novak prvenstveno poznat, i kontroverzan, zbog svog poslijeratnog djela *Magnum crimen*, cilj ovog rada je da rasvijetliti njegove manje istaknute, međuratne beogradske godine. U radu će biti riječi o Novakovom historiografskom djelu, njegovim ideološkim implikacijama, ali i njegovim javnim nastupima i radu na umrežavanju i organiziranju međuratne jugoslavenske historiografije (ponajviše kroz Jugoslovensko istori(j)sko društvo). Naročita pažnja će biti posvećena Novakovim vezama sa zagrebačkim historičarima u periodu do početka okupacije Kraljevine Jugoslavije u Drugom svjetskom ratu. Rad je prvenstveno zasnovan kako na Novakovim publikacijama, tako i na njegovoj ostavštini, pohranjenoj u Arhivu Srpske akademije nauka i umetnosti.

POPIS SUDIONIKA

- prof. dr. sc. Damir Agičić
Karlo Andlar
izv. prof. dr. sc. Tonija Andrić
Filip Bačurin
Tomislav Brandolica, mag. hist.
prof. dr. sc. Neven Budak
dr. sc. Filip Budić, asistent
dr. sc. Ivana Cvijović Javorina
prof. dr. sc. Bojan Đorđević
Maja Tabak Demo, asistentica
izv. prof. dr. sc. Tomislav Galović
prof. dr. sc. Ivo Goldstein
prof. dr. sc. Boris Golec
prof. dr. sc. Borislav Grgin
prof. dr. sc. Željko Holjevac
doc. dr. sc. Goran Hutinec
prof. dr. sc. Tvrtko Jakovina
izv. prof. dr. sc. Branimir
Janković
izv. prof. dr. sc. Kornelija Jurin
Starčević
prof. dr. sc. Isao Koshimura,
professor emeritus
Marko Kolić, mag. hist. et inf.
Stela Kos
doc. prof. dr. sc. Wollfy Krašić
prof. dr. sc. Bruna Kuntić-
Makvić
- dr. sc. Vjeran Kursar, izv. prof.
dr. sc. Tihana Luetić
Amer Maslo, MA
Ajdin Muhedinović, MA
dr. sc. dr. h. c. Mirjana Matijević
Sokol, professor emeritus
prof. dr. sc. Zrinka Nikolić Jakus
doc. dr. sc. Ida Ogriajšek
Gorenjak
prof. dr. sc. Hrvoje Petrić
dr. sc. Silvija Pisk
izv. prof. dr. sc. Marijan
Premović
izv. prof. dr. sc. Martin Previšić
doc. dr. sc. Ivica Prlender
izv. prof. dr. sc. Zvezdana Sikirić
Assouline
dr. sc. Ana Solter
Prof. dr. dr. h. c. Ludwig
Steindorff
Akademik Arnold Suppan,
professor emeritus
Bruno Šagi, mag. hist.
doc. dr. sc. Marko Šarić
doc. dr. sc. Filip Šimetin Šegvić
Adrijan Štivić, univ. mag. litt.
comp. et univ. mag. hist.
prof. dr. sc. Ivica Šute

izv. prof. dr. sc. Mladen Tomorad

izv. prof. dr. sc. Trpimir Vedriš

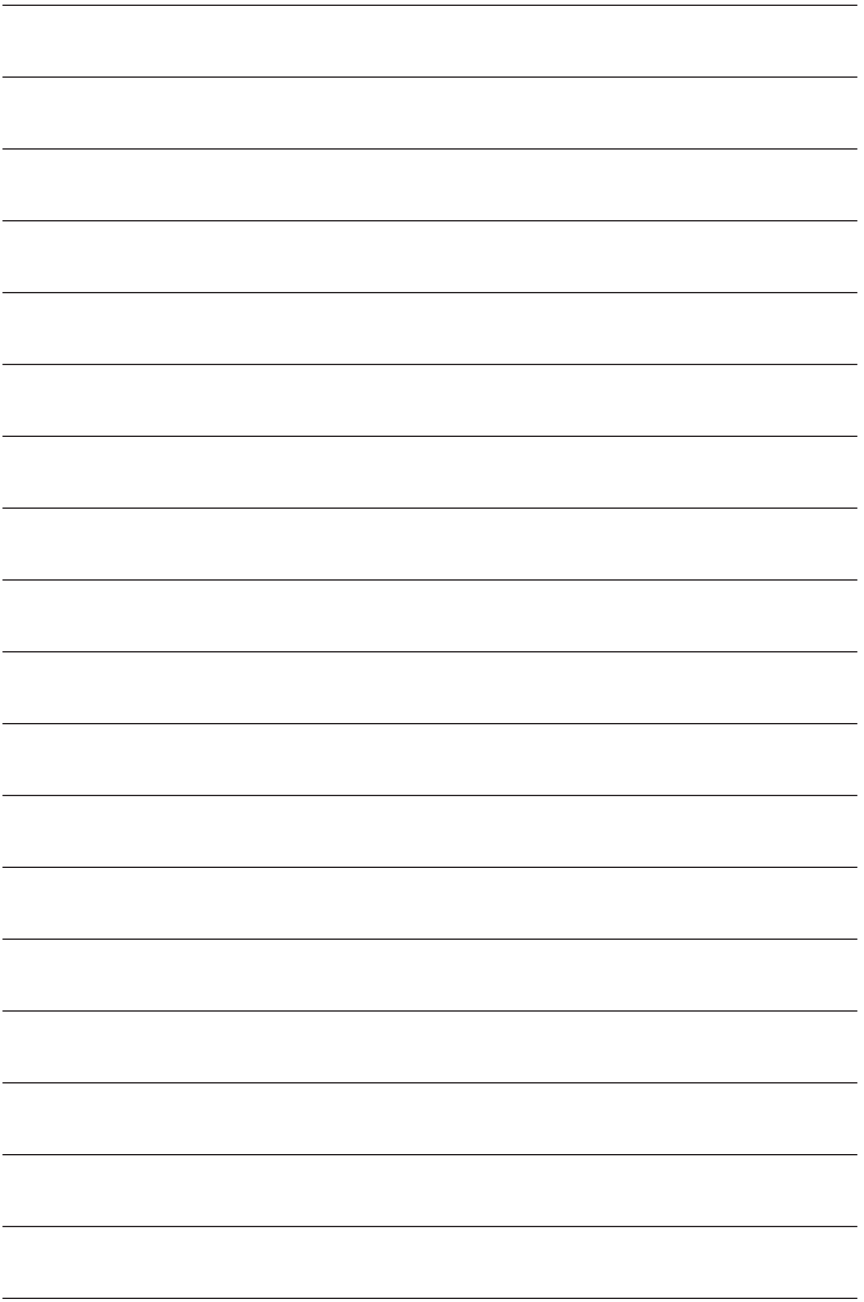
doc. dr. sc. Velimir Veselinović

doc. dr. sc. Inga Vilogorac Brčić

Tijana Vokal

dr. sc. Igor Vranić

Vukašin Zorić, asistent

9 789533 792149

Produkcija: FF press